

EVALUAREA ACTIVELOR NECORPORALE

1. Termeni si definitii

Evaluările de active necorporale pot fi solicitate pentru diferite utilizări cum sunt achiziții și vânzări de întreprinderi sau părți de întreprinderi, fuziuni, vânzarea unui activ necorporal, raportarea financiară și altele.

Evaluarea activelor necorporale se realizează în conformitate cu Standardul Internațional de Practică în Evaluare 4 – GN 4. Evaluările de active necorporale sunt cerute și realizate, în mod uzual, la valoarea de piață, ca tip de valoare, prin aplicarea prevederilor Standardului Internațional de Evaluare 1 (IVS 1). În cazurile în care un angajament solicită un tip de valoare diferit de valoarea de piață, evaluatorul va identifica foarte clar tipul de valoare implicat, va defini o astfel de valoare și va parcurge toți pașii necesari pentru a face distincția dintre estimarea tipului respectiv de valoare și estimarea valorii de piață. În cazurile în care sunt utilizate alte tipuri de valoare se aplică prevederile IVS 2, cu informațiile și explicațiile adecvate.

Activele intangibile cuprind toate elementele de activ care nu au o formă materială, dar care contribuie, direct sau indirect, la obținerea profitului unei întreprinderi. Numărul și denumirea activelor necorporale care pot fi evaluate distinct, înscrise în bilanțul contabil și supuse amortizării sunt diferite în funcție de mărimea și natura activității.

Pentru ca un element necorporal să fie înscris în activul bilanțier trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să fie identificat printr-o denumire exactă ca: marca comercială, copyright, software, cheltuielile de cercetare-dezvoltare, rețea de distribuție etc. Dacă nu poate fi identificat exact se va evidenția împreună cu alte elemente necorporale într-o poziție distinctă ca: fond comercial sau goodwill.
- să fie identificat modul de achiziționare în mod individual; dacă nu poate fi identificat individual să se poată identifica valoarea globală încadrată în fond comercial sau goodwill.
- să poată fi stabilită o durată de viață (de ex. pentru brevete 17 ani în SUA și 20 ani în România, goodwill 40 de ani în SUA).
- să poată fi transferat dreptul de proprietate prin vânzare. Se înregistrează distinct elementele necorporale ce nu pot fi vândute (brevete de invenție, copyright, dreptul de franciză etc), sau dacă nu pot fi înregistrate distinct pe elemente se înregistrează global în fond comercial sau goodwill.

Separarea dintre activele necorporale (intangibile) și drepturile de proprietate intelectuală este pur teoretică pentru a se evidenția sursele de constituire a drepturilor. Activele necorporale pot fi clasificate ca derivând din drepturi, relații, active necorporale grupate sau proprietate intelectuală.

Drepturile există în conformitate cu clauzele unui contract, scris sau nescris, care este benefic din punct de vedere economic pentru ambele părți. Exemple sunt contractele de furnizare, de distribuție, contractele de aprovizionare și permisele de licență, printre altele.

Relațiile între părți sunt în general nebazate pe un contract, pot fi de scurtă durată și pot avea o valoare importantă pentru părți. Astfel de exemple sunt, printre altele, forța de

munca calificata, relatiile cu clientii, relatiile cu furnizorii, relatiile cu distribuitorii si relatiile structurale între parti.

Actiunile necorporale nediferentiate (grupear) reprezinta valoarea reziduala a activelor necorporale, ramasa dupa evaluarea activelor necorporale identificabile si dupa scaderea acestei valori din valoarea totala a activelor necorporale. Alte concepte folosite, cu înțeles similar, sunt clientela, profitul suplimentar si valoarea reziduala. Actiunile necorporale nediferentiate sunt numite, în mod curent, fond comercial (goodwill). În diferite perioade de timp, fondul comercial a fost interpretat ca fiind clientela atrasa, venitul suplimentar generat de întreprindere peste profitul normal cu care se remunereaza actiunile identificate si/sau ca valoarea suplimentara a întreprinderii/entitatii, în ansamblul ei, peste valoarea însumata a activelor ei identificabile.

Proprietatea intelectuala reprezinta o clasa speciala a activelor necorporale deoarece este protejata prin lege pentru a nu fi folosita de persoane neautorizate. De exemplu: marcile de fabrica si de produse, drepturile de autor, brevetele de inventie, secretele comerciale ori knowhow.

În general, *acceptiunea contabila* limiteaza recunoasterea activelor necorporale individuale la cele care, în mod normal, pot fi recunoscute, au o durata de viata ramasa legala sau contractuala si/ sau trebuie sa fie transferabile în mod individual si separabile de întreprindere

Relatia cu Standardele de Contabilitate

În mod uzual, evaluarile de active necorporale sunt folosite în procesul alocarii valorii totale pe diferitele active, alocare necesara pentru elaborarea sau retratarea situatiilor financiare. În acest context, evaluatorii de active necorporale reflecta valoarea de piata a tuturor componentelor bilantului unei întreprinderi, pentru a respecta standardele de contabilitate, conform conventiei care reflecta efectul modificarii preturilor.

Standardul International de Contabilitate 38 (IAS 38) contine tratamentul contabil al activelor necorporale, analizeaza criteriile pe care un activ necorporal trebuie sa le îndeplineasca pentru a fi recunoscut, specifica valoarea contabila a activelor necorporale si stabileste cerintele pentru prezentarea informatiilor referitoare la actiunile necorporale.

În practica contabila se utilizeaza grupele: cheltuieli de constituire, cheltuieli de cercetare -dezvoltare, drepturi de proprietate intelectuala, fond comercial (goodwill).

1) Cheltuielile de constituire pot fi evaluate daca au fost inregistrate distinct.

2) Cheltuielile de cercetare-dezvoltare pot fi evaluate numai daca indeplinesc concomitent trei conditii:

- finantarea s-a facut din surse proprii;
- nominalizarea cheltuielilor se face pe proiecte distincte;
- exista sanse reale de succes comercial pentru obiectivele supuse cercetarii-dezvoltarii.

3) Proprietatea intelectuala = este o creatie originala, derivata din ideile creatoare si care are sau poate avea o valoare comerciala datorita contributiei ei la obtinerea unor castiguri pentru proprietarul sau legal.

Proprietatea intelectuala este protejata prin legi distincte privind brevetele de inventie, dreptul de autor, marcile etc. si cuprinde doua mari categorii de drepturi:

a) proprietatea intelectuala:

inventii, inovatii, descoperiri stiintifice;

marci de produse si servicii;
desene si modele industriale;
indicatii geografice;
programe de calculator.

- b) drepturi de autor si drepturi conexe
lucrari stiintifice, tehnice, literare tiparite;
opere dramatice, muzicale, coregrafice;
opere cinematografice si audiovizuale;
opere fotografice;
opere de arhitectura si arta plastica;
inregistrari sonore;
reprezentatii sau interpretari efectuate de muzicieni, actori, cantareti;
emisiuni radiotelevizate.

Rezulta ca proprietatea intelectuala are o valoare nu numai pentru faptul ca a fost creata prin eforturi (cheltuieli), dar si pentru ca poate genera in viitor un profit pentru proprietarul ei.

4) Fondul comercial se evalueaza daca cheltuielile pot fi distinct inregistrate. Evaluarea prin abordarea prin cost consta in determinarea costului de reproducie in conditiile existente la data evaluarii si la nivelul de utilitate a activului necorporal.

2. Abordarea prin cost

Abordarea prin cost, adesea numita *costul de recreare*, este cunoscuta si sub denumirea de abordarea prin activul corectat.

Abordarea prin cost este fundamentata pe principiul substitutiei, de exemplu un activ nu valoreaza mai mult decât costul înlocuirii tuturor partilor sale componente. În aplicarea abordarii prin cost, trebuie estimat costul fiecarui element necesar pentru crearea activelor, inclusiv profitul promotorului, prin utilizarea cunostintelor avute la data evaluarii. *Termeni:*

Cost de înlocuire nou : Costul curent al unui element nou similar, care are o utilitate echivalenta apropiata cu cea a elementului evaluat.

Cost de reproducie nou : Costul curent al unui element nou identic.

Se utilizeaza doua metode:

a) calcularea costului de *reproducere integrala*, adica se determina valoarea de nou a activului necorporal prin esalonarea in timp a costului istoric ocazionat de toate cheltuielile efectuate in procesul producerii activului si indexarea acestor cheltuieli cu un indice care sa reflecte cat mai real valoarea actuala a costului istoric.

b) calcularea *costului reproducerii unui activ similar* din punctul de vedere al utilitatii reale. Se calculeaza pornind de la costul de reproducere ca nou corectat cu deprecierea.

Pentru asigurarea credibilitatii valorii sunt necesare:

- precizarea corecta a datei da la care incepe colectarea si insumarea costului istoric;
- determinarea corecta a cheltuielilor directe si indirecte ocazionate de producerea activului;
- fundamentarea unui indice de indexare in corelatie cu natura si structura costului istoric;
- stabilirea corecta a gradului de depreciere a activului necorporal.

3. Abordarea prin venit

Abordarea prin venit estimeaza valoarea unui activ necorporal sau a drepturilor de proprietate asupra activului necorporal prin calcularea valorii actualizate a beneficiilor anticipate. Cele doua metode uzuale, incluse în abordarea prin venit, sunt capitalizarea (directa) a venitului si analiza fluxului de numerar actualizat (DCF).

În cazul *capitalizarii (directe)* a venitului, un nivel reprezentativ al venitului se împarte cu o rata de capitalizare sau se înmulteste cu un multiplu de venit (factor de capitalizare) pentru a transforma venitul în valoare.

În cadrul *analizei DCF si/sau metodei dividendului*, încasarile de numerar se estimeaza pentru fiecare din perioadele viitoare. Aceste încasari sunt transformate în valoare prin aplicarea unei rate de actualizare, folosind tehnicile valorii actualizate. Pot fi folosite mai multe definitii ale fluxului de numerar (cash-flow).

Metodele de actualizare sunt folosite în mod uzual pentru activele necorporale cu durata de viata economica finita. În mod normal, perioada de previziune în metodele de actualizare este mai scurta decât durata de viata economica sau durata de viata legala (definita ca perioada în care activul sau participatia la acesta este protejata legal).

Durata de viata economica este perioada în care se asteapta ca activele necorporale sa genereze un beneficiu pentru proprietarul lor. Un exemplu este programul pentru calculator (software), care poate avea o durata de viata asteptata de 36 de luni, înainte de a fi necesara înlocuirea sa cu o versiune actualizata.

Ratele de capitalizare si ratele de actualizare sunt preluate din piata si sunt exprimate ca multiplii de prôt (determinati pe baza informatiilor derivate din cotationilor la bursa si din achizitiile de întreprinderi) sau ca o rata a rentabilitatii (estimata pe baza informatiilor despre investitiile alternative).

Venitul anticipat sau beneficiile anticipate sunt convertite în valoare folosind calcule care iau în considerare cresterea previzionata a acestora, anii viitori de încasare a beneficiilor, riscul asociat cu fluxul de beneficii precum si valoarea banilor în timp. Procedura de evaluare cuprinde 8 pasi de lucru:

1. identificarea beneficiilor viitoare asteptate;
2. determinarea marimii si periodicitatii beneficiilor viitoare;
3. determinarea marimii si periodicitatii cheltuielilor asociate cu realizarea venitului previzionat;
4. scaderea cheltuielilor anuale de exploatare din venitul anual;
5. determinarea ratei de actualizare sau a ratei de capitalizare;
6. estimarea valorii de recuperare sau a celei terminale a proprietatii;
7. determinarea valorii actualizate a fluxului de numerar net actual;
8. calcularea valorii adecvate proprietatii.

4. Abordarea prin comparatia vanzarilor (prin piata)

Abordarea prin piata compara subiectul cu activele necorporale similare sau cu drepturile pariale asupra activelor necorporale, care au fost vândute pe piata libera. Cele doua surse uzuale de informatii, utilizate în abordarea prin piata, sunt pietele în cadrul carora se comercializeaza drepturile asupra activelor necorporale similare, precum si tranzactiile anterioare în care au fost implicate activele necorporale în cauza. În abordarea prin piata trebuie sa existe o baza rezonabila pentru comparatii cu active necorporale similare.

Aceste active necorporale similare trebuie sa functioneze în acelasi domeniu ca si subiectul evaluat sau într-un domeniu care raspunde acelorasi variabile economice. Comparatia trebuie facuta într-o maniera clara si care sa nu induca în eroare.

Prin analiza achizitiilor de active necorporale, evaluatorul calculeaza adesea ratele de evaluare, care sunt un raport între pret si o forma de venit sau activele nete. Trebuie acordata o mare atentie în calcularea si selectarea acestor rate.

Când la o evaluare sunt utilizate informatii despre tranzactiile anterioare, în care au fost implicate activele necorporale în cauza, pentru a furniza orientari în evaluare pot fi necesare corectii pentru a lua în considerare trecerea timpului si situatiile modificate din economie, din domeniul de activitate si al activelor necorporale.

5. Reconcilierea

Concluzia asupra valorii se va baza pe: definitia valorii, si pe toate informatiile relevante, de la data evaluarii, necesare pentru îndeplinirea misiunii.

Concluzia asupra valorii se va baza si pe estimarile valorii rezultate din metodele de evaluare aplicate. Selectarea si sustinerea abordarilor, metodelor si procedurilor adecvate de evaluare depind de rationamentul profesional al evaluatorului.

În procesul de evaluare, evaluatorul trebuie sa-si foloseasca rationamentul profesional atunci când apreciaza importanta/credibilitatea fiecărei valori estimate. Evaluatorul trebuie sa prezinte rationamentul si justificarea pentru metodele de evaluare folosite si pentru importanta acordata metodelor, în urma carora a rezultat valoarea finala/reconciliata.